

NIKOLA MILOŠEVIĆ

Nikola Milošević bio je istaknuti srpski teoretičar književnosti, filozof i društveni kritičar. Rođen je 17. aprila 1929. godine u Sarajevu. Srednju školu i fakultet (Odsek za filozofiju na Filozofskom fakultetu) završio je u Beogradu. Posle završenih studija predavao je na Odseku za književnost Filozofskog fakulteta (docnijem Filološkom fakultetu) . Na tom fakultetu je i magistrirao i doktorirao. Asistent na katedri za opštu književnost sa teorijom književnosti postao je 1955. godine, a 1969. izabran je za redovnog profesora Teorije književnosti na Filološkom fakultetu u Beogradu.

Važio je za odličnog retora i predavača, veoma cenjenog među studentima. Rado je držao i javna predavanja o različitim temama i isticao se vrhunskim besedništvom na mnogim tribinama i naučnim skupovima. Svojom tečnom i analitičnom usmenom rečju privlačio je koncentrisanu pažnju slušalaca na izvanredno brojnim književnim promocijama i polemičkim sučeljavanjima, te u radijskim i televizijskim nastupima.

Za dopisnog člana SANU izabran je 15. decembra 1983, a za redovnog 27. oktobra 1994. godine. Tema njegove pristupne besede bila je *Fenomen racionalizacije u strukturi duhovnih tvorevina*.

U svom plodnom radu bavio se filozofijom, književnim studijama, istorijom ideja, kritikom i publicistikom. Objavio je dvadeset knjiga filozofske i književnoteorijske tematike, dve zbirke političkih zapisa i tri romana. Razvio je specifični hermeneutički pristup delima koja se smatraju vrhom svetske filozofije i književnosti, ali i klasične i savremene srpske produkcije. U svojim inovativnim tumačenjima pronalazio je unutrašnje neusaglašenosti u proučavanim tekstovima, protivrečja koja nisu posledica slabe kreativne moći pisaca, jer ih ima i kod stvaralaca najvišeg ranga. U filozofskim ostvarenjima, te protivrečnosti se, prema Miloševiću, sastoje u logičkoj nedoslednosti, dok ih u književnim delima odaje neubedljiva psihološka motivacija likova. Ta mesta nekoherencije svedoče o psihološkim i ideološkim pogledima autora , to jest o delovanju njihovih specifičnih interesa, koji utiču na pravac iskrivljavanja očekivane putanje pripovedanja, odnosno diskurzivnog izlaganja.

Razvijajući ovaj hermeneutički model, Milošević je zasnovao novu humanističku disciplinu - *psihologiju znanja*, koja se bavi odnosom duhovnih tvorevina i psihičkih činilaca. Rodonačelnik je i *filozofije diferencije*, učenja koje je sažeo izrekom: „Sve što spoznajemo uvek je diferencirano, ali nikada na isti način i u istoj meri.“ U svetlu te ideje, pisao je o problemu slobode volje i slobode izbora. Opredelio se za osobeni psihološki determinizam, shvatanje da su dešavanja određena konkretnom psihološkom strukturom svake pojedine ličnosti, karakterom koji je sudbina, a ne takozvanom ljudskom prirodom, što je pojam dobijen hipergeneralizacijom.

Glavna su mu dela *Antropološki eseji*, *Negativan junak*, *Roman Miloša Crnjanskog*, *Ideologija*, *psihologija i stvaralaštvo*, *Šta Lukač duguje Ničeju?*, *Dostojevski kao mislilac*, *Marksizam i jezuitizam*, *Psihologija znanja i Ima li istorija smisla?* Dva puta su mu štampana *Izabrana dela* – prvo u osam (Beletra, Beograd, 1990), a zatim u pet obimnih knjiga (Službeni list SCG, Beograd, 2003).

Nikola Milošević napisao je i veliki broj eseja, studioznih predgovora, recenzija i kritika. Bio je jedan od prvih naših proučavalaca *ruske religiozne filozofije*, posebno Berđajeva. Njegove razorne analize pisanja zvanične štampe, pod nazivom *Barometar*, bile su jedan od najatraktivnijih događaja pobunjeničke, 1968. godine u Kapetan Mišinom zdanju u Beogradu. Bio je kritički učesnik političkog života, sudeonik u obnavljanju Demokratske stranke i predvodnik Srpske liberalne stranke. Iskazivao se kao neumoljivi protivnik komunističke vladavine i režima Slobodana Miloševića, te oštar kritičar političke grupacije DOS, koja je došla na vlast posle prevrata od 5. oktobra 2000. godine.

Bio je predsednik Zadružbine „Miloš Crnjanski“. Za prvu knjigu, *Antropološki eseji*, dobio je NOLIT-ovu nagradu 1964. godine. Iz principijelnih razloga odbio je kasnije da primi Nagradu „Isidora Sekulić“ i Oktobarsku nagradu grada Beograda. Saglašavajući se sa konceptom glavnog i odgovornog urednika Đorđa Malavrazića, prihvatio je 2002. godine da bude predsednik žirija za *Nagradu Radio Beograda 2* za knjigu godine u oblasti teorije književnosti i umetnosti, estetike i filozofije. Posle tri godine predsedavanja, ostao je član ovog žirija do svog životnog kraja. (Poslednji put je učestvovao u procenjivanju dela telefonom, u decembru 2006.) Preminuo je 23. januara 2007. godine. Ubrzo posle njegove smrti, 9. februara 2007. godine, na Dan Radio Beograda 2, ovo priznanje je dobilo njegovo ime – *Nagrada „Nikola Milošević“* za najbolju knjigu u oblasti teorije književnosti i umetnosti, estetike i filozofije.